

# આત્મ સુગન !

કે હંમેશની અગન ?

છપાવી પ્રસીદ્ધિમાં કકનાર

મેસર્સ દેશાઈ બ્રાધર્સની કુંપની

બુક્સેલર રોશનર્સ એન્ડ પબ્લીશર્સ

કલોપર દરવાજા નં. ૨-સુરત.

અમદાવાદ પીરમશાના રોડ પામુશી સત્યસાગર

પ્રીન્ટીંગ પ્રેસમાં પોચાલાઈ ચક્રલાઈએ છાપા

આકૃતિ ૧ લી. પ્રત ૪૦૦૦ સને ૧૯૧૦

કાંમત એક આનો.

જુનાં લેખી સમીક્ષા સંચાર સુધારવા ચાહો છો તો વાંચો !

૬-૧૬ “ કુમારજી દોષ દર્શક. ”

( અતી સુંદર પુસ્તક )

એક વખત હસ્ત લીધા બાદ પાછું મુકવું ગમતુંજ નથી. એટલું  
હજી નહિ પણ પુનઃ પુનઃ વાંચવાને અંતઃકરણ અપીંડે અને છે.

આ પદ્યાત્મક લઘુ ગ્રંથ કેટલો રસમય અને કેવો સુખોદ દાતા  
છે. તેની સાખીતીમાં વિદ્વાન નર રૂત તરફથી મળેલાં સર્વિશિક્ષિત સા-  
મેય છે જે વાંચવાથી પરિપૂર્ણ ખાતરી થશે. તો અવશ્ય આશ્રય આ-  
પણો. કિંમત નહીં ફક્ત એ આના એ આનાની વી. પી. થતી તૃતી  
માટે પોષ્ટની ટીકીટ મોકલી મંગાવવા કૃપા કરશો.

“ ધનામી પ્રશ્ન ”

દીહાર

નારી તે નપુસક અને; નપુસકનો નર થાય.

નરથી વળી નપુસક અને; પુનરપિ નારી સુહાય-૧

એ નારી કંઈ ?

કિતર દાતાને ફક્ત પોષ્ટ ખર્ચનો એક આનો મોકલવાથી ફક્ત  
પુસ્તક બહીસ આપવામાં આવશે. લખો તીચના સરનામે

ચંદ્રમણી જ્યોત્સના-પોષ્ટ ચમારગામ.

દસાધ અધર્સની કંપની

તમામ જાતનાં પુસ્તકો ખેતનાર

કોનોપર દરવાજાને નંબર ૦ ૨ ભરૂચ.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ ]

અનુક્રમાંક ૩૧૪૨

વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ રૂ. ૨૫.૦૦ લેવાનું ?

વિષય દ-: ૩

# આતે સગન ?

## કે હમેશની અગન ?

મંગળાચરણ

અસ્થિતિ-સ્તોત્ર

વસંત તીલકાવૃત.

છે છેક છેકી મતીની તનીયા તમારી  
છ બ્યામ વાસ વસન્ને પ્રીય માતુ મારી  
છે એક આશ ઉરમાં મુળને તમારી  
મેં તેથી ધારી ધીર બાથજ બોળ્યા મારી  
આ અંધ “ અંદમણી ” ગુંથી શકે સુરતે  
દો આપ એવી મતી ભારતિ પુર્ણ પ્રીતે  
સત્તા તમારી વીણ થાય ન એહ કામ  
માટે હું જોડી કર દ્વી કંઈકું પ્રણામ

૧

૨

ટાહરા—નૃપત નામનો હોય પણ; જોઈએ પ્રવીણ પ્રધાન  
એ વીણ છે સૌ વ્યર્થ જ્યમ; વીણ સુકાણનું વાળુ.  
ધર રૂપી દરબારનો; પ્રમદા જાણુ પ્રધાન.  
છતાં કેમ ના કેળવો; છેક બની નાહાન  
શીર રખુ છે પોધડી; પગ રખુ તો પેગ્ગર

૧

૨

- અંગરખું છે અંગનું; ધર રખુ ગુણીયલનાર ૩
- માટે જો ઉરમાં ચહો; આ આર્થાવૃત્ત હિત ૪
- તો પ્રીય બધુ પદાવળે; પુત્રીને ધરી પ્રીત ૪
- વળી પુત્રી સમ પેખીવર; દેને કન્યાદાન ૫
- જેવી ઉભય સુખ સુષ્ટીમાં; રેવે શકસમાન. ૫
- પણ વીરા હું વદનથી; લાખું સત્ય વચન ૬
- નવ કરશે પ્રીય પુત્રીનું; લધુ વયમાંહી લગેન. ૬
- તેમજ બાળ અને વળી; વૃદ્ધ થકી વીવાહ ૭
- કરશે નવ પ્રીય પુત્રીનો; જો શુભ ચીતમાં ચાંવ. ૭
- બાળક વર કે વૃદ્ધથી; દેતાં દુહીતા બ્રાત. ૮
- કેવું કંઈ સેવું પડે; કહું દાખી દ્રષ્ટાંત. ૮
- ગુર્જર દેશ વીધે લાણું; પાટણપુર પ્રખ્યાત ૯
- વસેઅદારે વરણુ ત્યાં; માણે સુખ દિનરાત ૯
- વસે એક ત્યાં વણીક જન; બીજો બાહ્યાણુ ધાર. ૧૦
- નામ “ વીમળશા ” વણીકનું વદનલ વીત્ર નીહાળ. ૧૦
- દાસ્તી દાવો ઉભયને; જેનો એક વીચાર. ૧૧
- લોભી બહુ લક્ષ્મી લણા; દેતાં નાવે ખાર. ૧૧
- હતી પુત્રી જે તેમને; કાશી કમળા નામ. ૧૨
- લગ્ની ગણી પ્રહી ભલી; સૌ સદગુણનું ધામ. ૧૨
- જેનપણાં એ એહિને; અરસ પરસ શુભ રનેહ. ૧૩
- જેના જીવ જુદા નહી ! જુદી માત્ર છે દેહ. ૧૩
- બાય પીએ ખુશમાં રહે; ગાળે સુખમાં દીન. ૧૪
- અદ્ભુત પ્રીતી એમની; છે જેવી જળ મીન. ૧૪

**ચોપાઈ**—સગપણ કીધું એ જે તણું ! કેવી રીત ખચ્ચીત હું લાજું

લોભી અતી ઉભયના તાત; કીધો જેથી મહા ઉત્પાત. ૧૫

“ કાશી ” નો કાવે જે તાત; વીમળશાહ વણીક સાદાત.

ક્યો વીવા' લઘુવરથી ધાર; પુરા લાઘને પાંચ હજાર. ૧૬

મીત્ર વીમળનો વસ્ત્રલ જેહ; તાત કમળનો કાવે તેહ.

પુછીને કરતો જે વાત; કહો પડે તે કેમ પાછાત. ૧૭

વાળ્યો ધાણજ તેણે ધણા; ખોળી વર વય આવન તણો.

દીધી કમળાને નીરધાર; ઉસરડીને આઠ હજાર. ૧૮

એમ સ્વાર્થ ખોતાનો કરી; દીકરીઓને દુખમાં ધરી.

એ તે માળાપો કેવાય; કે પુર્વેનાં સતર હાય. ૧૯

જમાઈને ભીખારી કર્યા; લઈ નાણું નીજ ખીરસા લયા.

ક્યો ન ઉરમાં કાંઈ વીચાર; એ માળાપોને ધીકકાર. ૨૦

દેખો દીકરીને વળી ગાય; ત્યાં દોરે ત્યાં તેતો ગય.

ક્યા ન તેની દીલમાં ધરી; વાપરી રીત કસાઈ ખરી. ૨૧

**દોહડા**—“ કાશી ને નીજ સાસરે; કેવું વીત્યું કષ્ટ.

આતી પીયરમાં ઉચરે; સંખી “ કમળા ” થી સ્પષ્ટ. ૨૨

સુણુને પ્રીય બધું અને; પ્રીય જેનો ધરી પ્યાર.

કરશે નવ પ્રીય પૂત્રીને; એ રીત દુઃખી લગાર. ૨૩

### ગરબી.

ગગનનન સ્તુતી કંઈ હું તમારી—એ રાગ.

મળ્યો મૂને નાવલીઓ છેક નાનો.

કાઠું વાંક વઢનથી હું કાંતો.—મળ્યો—ટેક.

કેવોતું કુળ સાંકે જાધી; જેન મૂને પડ્યાની.

- આણી દયા ન અણું અંતરમાં; દુઃખ દરીઆમાં ડુબાવી. મળ્યો. ૨૪
- નાવલીઓ મૂળ નવરે વરસતો; પોતડી પેરી ન બાણે. મળ્યો. ૨૫
- બાળક ભેગો રમે રમમાં તો; શું એ રતી સુખ માણે. મળ્યો. ૨૫
- સોળ વરસની છે વય મારી; નાગો નટવર નાચે. મળ્યો. ૨૬
- બાળક વરને નથણે નીહાળી; કાળજ નીત્ય કપાયે. મળ્યો. ૨૬
- હું છું ભણેલી ગણેલી લલી પણ; એન અક્ષર એક બાણે. મળ્યો. ૨૭
- ચોપડી ચાર ઘડી લઈ બેસું; તો લે ખેંચી પરાણે. મળ્યો. ૨૭
- હસતાં રમતાં હાથ હું ઝાલું; પતીનો પૂરણ ભાવે. મળ્યો. ૨૮
- તો ભુમ પાડી બાને બોલાવી; કે'શે આ કાંડું દયાવે. મળ્યો. ૨૮
- તેવે નણુંદી કરેડાં કરી નેણ; બોલી ઉઠે મૂખમાંથી. મળ્યો. ૨૯
- જંપ્યા દે જરા ભાદને મારા; ભૂતડી આવી ક્યાંથી. મળ્યો. ૨૯
- રંગે રાતી મદમાં માતી; આંખ આંજે અણીઆળી. મળ્યો. ૩૦
- લટકે મટકે મા'લે બન્નરે; ઝની છીનાળ મેં બાણી. મળ્યો. ૩૦
- એ વીણુ વેણુ અસંખ્ય અઘટતાં; ની વૃષ્ટી વરસાવે. મળ્યો. ૩૧
- બાળક વરને પાને પડી હું; સહન કરે શીલ ભાવે. મળ્યો. ૩૧
- બા કહીને મૂળને બોલાવી; બાવાનું મૂખ માગે. મળ્યો. ૩૨
- અધરીત એવાં વેણુ શુણીને; હાળી હયામાં લાગે. મળ્યો. ૩૨
- આવે અજાણ્યું ને ઘેર કાદ; તો બુદ્ધમાં ભાઈ કે છે. મળ્યો. ૩૩
- લાજ મેરું હું લોકમાં તેથી; મન મૂળ ભડકે બળે છે. મળ્યો. ૩૩
- પાણી ભરતાં વાટે ઘાટે; સામે મળે નીત દાંડી. મળ્યો. ૩૪
- આવી અચાનક ડોલો મારી; બેડું નાંખાવે પાડી. મળ્યો. ૩૪
- ઘેર જતાં નણુંદી ધુરડાવે; બહુ વીધ બોલી વાળે. મળ્યો. ૩૫
- કંથની રીત કહંગી એવી; શોણીત શેર નીત બાળે. મળ્યો. ૩૫

સાચુ તે પણ મુને સતાવે; કંશે આવી બેડું ફેડી.	
મૂવાં ભણાવતાં માઆપ તારાં; ફેરવ આંખ તું થોડી.	મળ્યો. ૩૬
વાત ખરી સાચુની આગે; કંથની ક્યમ કહેવાયે.	
મૂંગે મોઢે રહું તેથી બેસી; ત્યમ ત્યમ તે વહેમાયે.	મળ્યો. ૩૭
હું છું ભણેલી મુરખ નહુંદી; સાચુ તે પણ એવી.	
તેથી અરીસા આણે ઉરમાં; જાણે પોતાના જેવી.	મળ્યો. ૩૮
શાશ્વી સખીનો સંઘાત થાતાં; વાત ઉપાડે મારી.	
મર્મનાં વેણ વહે વઢને; સુરૂં કાળજ વાગે કટારી.	મળ્યો. ૩૯
જાણ ઘી આપું છનાં વરને; જાણે મોઢે ઝટ થાયે.	
પણ ઉલટો મૂજ પુર્વાના પાપે; ભુમાં સમાતો જાયે.	મળ્યો. ૪૦
આ તનનો જાગીયો બેરા ખીલ્યો; લાગી પરાગ પથરાવા.	
પણ પ્રેમ વરી સીંચ્યાવીણ સૈયર; લાગ્યો જો કરમાવા.	મળ્યો. ૪૧
અંગ અનંગ અથાગજ પીડે; ના રીતિયે સહેવાયે.	
ખાવું પીવું ન વીનોદની વાતો; સૂવું ગમે સેજમાંયે.	મળ્યો. ૪૨
વીધા કુળને લાંછન લાગે; ઉરમાં એમ વીચારી.	
સત્ય શીયળમેં સાચવી રાખ્યું; અંચળ ચીત્તને વાળી.	મળ્યો. ૪૩
કાલ ધશે મોઢે વર મારે; વેળા વળશે મારી.	
વાળતી ચીત્ત હું એમ વીચારી; હીંમત છેક ન હારી.	મળ્યો. ૪૪
મોટ પણ સમજાય આવેથી; સ્વામી સુધરસે મારે.	
પણ ઉલટો ન રહેયો સખી મારા, કષ્ટ તણોજ કીનારે.	મળ્યો. ૪૫
હું આવી તેથી શરમાઈ; નાથ ન જાય નિશાળે.	
વેળા અમૂલ્ય એ રસ્તે રઝળી; રમત ગમતમાં ગાળે.	મળ્યો. ૪૬
પંદર વર્ષ તણી વય થાતાં; આવી કુસંગે પડીઓ.	



- માંને લાંગ પીવા ઘણું શીખ્યો; આખર તક એ નડીઓ. મળ્યો. ૪૭
- ઠોલો ઠોઠ રહ્યો નં ભણ્યો કંઈ; કંઈ એ કયમ કરી ભાવે. મળ્યો. ૪૮
- આપું શીખામણ હું તે એના; માન્યામાં નવ આવે મળ્યો. ૪૯
- એવો છતાં હું પ્યાર ધરું પળ; સારુ નાણુંદજ મારી. મળ્યો. ૪૯
- નાથને ભૂત કરે ભંભેરી; મળવા ન મન દેલગારી. મળ્યો. ૪૯
- સાચું જૂઠું મા દીકરી-એ; કંઈની આંગે અપાવે. મળ્યો. ૫૦
- રજ રંગેઓ મુજને મારા; નાથની પાસે મરણે. મળ્યો. ૫૦
- સુખ સ્તીનું ન પામી રવરે; અંગ અનંગની હોમી. મળ્યો. ૫૧
- લાગી રહી તેમાં ધૂત હોમી; બાળે કરકસા બોળી. મળ્યો. ૫૧
- એવે પ્રભુએ સામું બેયું; આણી દયા ઉર મારી. મળ્યો. ૫૨
- સાસુ નાણુંદ સ્વધામ સીંધાવ્યાં; દેતાં જે દુખ ભારી. મળ્યો. ૫૨
- કહ્યાનું મુજ દુર થતાં હું; હૈયે ઘણી હરખાણી. મળ્યો. ૫૩
- પણુ કરમે દુખ આવી લખાવી; તો સુખ ક્યાંથી શાણી. મળ્યો. ૫૩
- મા બેન પાછળ ન્યાત કરાવા લોકે ચઢાવ્યા વખાણી. મળ્યો. ૫૪
- દાગીના દશ વેચી ફેરવ્યું પંદરશે પર પાણી. મળ્યો. ૫૪
- આવક તો દીશે નહી અંશે જવક કરતો અથુ. મળ્યો. ૫૫
- દેતાં શીખામણ મુજને મારે થાકી હું કુટી માથું. મળ્યો. ૫૫
- ધંધો ધારી કરતો નહી ને દુકક થઈને ફરતો. મળ્યો. ૫૬
- વેળા થયે ઘર વીધે પંધારી પેટ પોતાનું ભરતો. મળ્યો. ૫૬
- ફાંસ માખાપ તણી મટવાથી વર બન્યો વ્યભીચારી. મળ્યો. ૫૭
- મીત કરી પુરમાં ગણીકાથી મુજને મુકી વિસારી, મળ્યો. ૫૭
- આપવા તેને અંદનહાર ને મૈત્રીક માળા મ.જે. મળ્યો. ૫૮
- જો ભણું ના મુખથી તો મારી કંઈલે કેડા ભાગે. મળ્યો. ૫૮
- એક પછી એક એમ આમુખણ; સરવે આપી આવ્યો.

વેરલુ મારી એ ગણીકાએ; છેક ભીખારી બનાવ્યો.	મળ્યો ૫૬
કુતી રહી સરવે ધન ત્યારે; વરને વીદાયજ કાઢ્યો	
હાથે કરી સુધારસ છોડી; વીખનો ખાલો પીધો.	મળ્યો ૬૦
ધેણા જેવો બની આવ્યો ધરમાં; ગાંજનો દમ મારી	
મેડે જતાં દાદરથી પડીયો; કારમી ચીસજ પાડી	મળ્યો ૬૧
કારમી ચીસ સુણી સ્વામીની; હું ઝટ દોડી આવી	
તો લોહી જાય વહ્યું વદનેથી; છેક દોષી ગભરાવી	મળ્યો ૬૨
પુટયું કર્મજ માફે કહું શું; રહ્યો ન કપટનો આરો.	
હું હીણભાગ્યશીના હનભાગ્યે; સ્વામી થયો ગત મારો	મળ્યો ૬૩
આગક વર સાથે પરણાવી; મા આપે હદ વાળી.	
હોળી હમેશની હૈયાં વીખે; પ્રીય સખી પરજાળી	મળ્યો ૬૪

<b>દાદરા</b> —એમ કપટનીજ ઉચરી; ‘કારમી’ મુરજ ખાધ	
દળી પડી ધરણી વિખે; રહી ન શુધં બુધ કાંઈ	૬૫
પડતાં ‘કમળા’ એ ગ્રહી; જોજે મુકયું શીર	
વીંઝણુલો કર ધારીને; શીતળ વાય સમીર	૬૬
સુખકર ચંદન ચોપડ્યું; શશી વદનપર સાર.	
પ્રીય સખીને સાવધ થવા; શીતળ છાંટયું વાર	૬૭
આદરતાં ઉપચાર એ; આવ્યું ભાન લગાર	
સંભાળી નીજ કપટ તે; રવે અશ્રુ ચોધાર.	૬૮

<b>ચોપાધ</b> —કારમીની સુણી કપટ કથાય; દુષ્ટી થઈ ‘કમળા’ દીલમાં	
બળતામાં જ્યમ લી હોમાય; અંતરમાં ઉડી ત્યમ લાય	૬૯
પણુ ધીરજ રહીઆમાં ધરી; સખીને જાની રાખી કરી	
પડ્યું કપટ પોતાને જેહ; સખી સમીપે ઉચરે	૭૦

## ગરબી

ગજનન સ્તુતી કરું હું તમારી—એ રાગ.

મળ્યો વર વૃધ્ધ મુને સખી મારી

છું હું પણ તુજ સમ દુખીઆરી.

મળ્યો. ૨૬

સાત વરસની હું થઈ બ્યારે; વાત વીવાની વીચારી

જોળ કરી વરની માખાપે; જોડી ન શોધી સારી

મળ્યો. ૭૧

જોળતાં જોળી કાઢ્યો ખાશો, વર વય ખાચન કરો

આઠ હજાર ઉસરડી લીધા; કીધો કેર ધણેરો

મળ્યો. ૭૨

વીચાર કાંઈ ન કીધ અંતરમાં; આણી દયાન આણું મારી

સ્વારથ શાંધી પોતાનો મુજને; દુખ દરીયામાં ડુબાવી

મળ્યો. ૭૩

વર કન્યાં બે પડો કુપ માંહે; જોરનું દાપું ન જાએ

તેમ કર્યું માખાપે મારે; શું ઉચરું રશનાએ

મળ્યો. ૭૪

સ્વારથીઓ છે સંસાર એવો; કોનાં મા ખાપ વાર

ધાર સગાં સૌ છે સ્વારથનાં; શું શ્રેય ઇચ્છું માંડે

મળ્યો. ૭૫

સત્તર વર્ષની થાતાં મુંજને; સાસરે બેન વળાવી

પેડી નથી ધરમાં તે પેડી; કે છે નણદલ આવી

મળ્યો. ૭૬

આવી તેતો જાણી તને મેં; વાંકી નજરે નીહાજે

લટકા મટકો મુકજે તારો; અહીં નહીં એવું ચાલે

મળ્યો. ૭૭

ખાણી ભરવા જતાં કદી જો; ઉંચી નજરે ભાળી

તો હું ડોળા ફેડીશ તારા; હીંડ જે ધુંધટ વાળી

મળ્યો. ૭૮

વાત દરી રસ્તે કાઢથી તો; ખેંચી નાખીશ જલ તારી

તું છે ભણેલી તે મેં જાણી; છે ન અજાણી મારી

મળ્યો. ૭૯

જો કદી આંખમાં અજન કીધું; ત્રીસડી ભાળ રજાળી

તો પંજી જોજો વાતજ તારી; હાડકાં ભાગીશ મારી	મજ્યો. ૮૦
વીંચીત એવાં વેણુ મુણીને; ઉડી અગનની જ્યાગા	
સંખગી સંતાપે વીણુ વાંકે; વેકાય ક્યમ એ બાજા	મજ્યો. ૮૧
પગરણમાં થયા શુકન મારે; આગળ શું વળી યાશે	
તરક વીતકમાં લાગી તણાવા; આ ભવ શી રીત જશે	મજ્યો. ૮૨
નૈતમ વેણુ શુંણી નાણુદીનાં; હું ગર્જ વીરામ પામી	
કેમ લડે છે આવતા પેલા; એટલું જોડ્યો ન સ્વામી	મજ્યો. ૮૩
હું સમજી ગઈ જે'ન તણે વણ; છે વૃધ્ધ સ્વામી મારો	
તો નણુદી નડશે હવે નીત્યે; કેમ જશે જનમારો	મજ્યો. ૮૪
પુર્વના પાપે મુજને મળીયો; આ ભવ એવો સ્વામી	
નાથજીને નીહાળી માગુ હયામાં હોળી જામી	મજ્યો. ૮૫
રાત સમે સેવા કરવા ગઈ; સ્વામી કને શુંણુ શાણી	
હાવ ભાવ કરી યાકી ન આપ્યું સુખ સતી સરમાણી	મજ્યો. ૮૬
અંગ અનંગ અતીશે જનમ્યો દીધી દીવાની યનાવી	
નાથના તરફથી નકકી થયું મને હારી હું હેઠળ આવી	મજ્યો. ૮૭
પોલાદને ઝટ પાણી ચઢે પાણુ ચઢે ન લોહને પાણી	
પાલવડે પડી વૃધ્ધ સ્વામીને જીંદગી થઈ ધુળધાણી	મજ્યો. ૮૮
મડદે મીઠળ ખાંધે તેમજ માખાપો એ મારા	
હાડપિંજરને આપી મુને દેખવા દુખના ભારા	મજ્યો. ૮૯
આપી આઠ હજાર એ પરણ્યો ધરમાર વેચી સાટી	
ધાતુપાત્ર ન ધરમાં દીશે પાત્ર સખી વીણુ માટી	મજ્યો. ૯૦
તેમાં ગાંજે ભાંગ પીએ વળી તંબાકુ પાણુ ચાવે	
ખાંએ કાગકુટ ત્રણ ફેરા હોંકા સૌ ગગડાવે	મજ્યો. ૯૧

- ધધો ધારી કરવો ન સુએ શી આવક પર એવું  
માર મારે મુજને સખી ત્યારે જો હું શીખામણુ દેવું મજ્યો. ૯૨
- ખાઈ અશીણુ ઝુકે દીન આખો લાળ વદનથી ગળતી  
દેખી એવા વ્યસની વરને નીત ચીતમાં સગડી જળતી મજ્યો. ૯૩
- એવી અનીલી કેટલી આલે આવી છેક લાચારી  
મારી પાસેના સૌ દાગીના વેચી સાડી પરવારી મજ્યો. ૯૪
- ખાવાના પણુ ધરમાં સાંસા શું ઉચરું સખી મારી  
વેચવાં વસ્ત્ર પછી તો ચાટે મોકલે નણુદી મારી મજ્યો. ૯૫
- સાડી વેચી પીનાંજર વેચ્યું બાંટ બેડી પરવારી  
હાંશ કરીને મેં કાઢ દીને પેરું નથી પગવારી મજ્યો. ૯૬
- આવે અજાણ્યું કાઢ તો પુછે છે બેન બાપા તારા  
લાજ મરું શું ઉત્તર આપું ભરમ જળી થકિ બાળા મજ્યો. ૯૭
- જળ ભરવા જતાં મારગમાં સંચરનો સંગ થાતો  
અહુ વીધ બાળે તેપણુ મુજને મર્મ તણી ભણી પાતો મજ્યો. ૯૮
- દુષ્ટ નરો ધણીની કરી ચારી આશ ધરી નીત આવે  
દુધ્ધજ મારો વર તેથી સૌ આજ અનેક ચડાવે મજ્યો. ૯૯
- નણુદી મારી નેણુ ચડાવી કે, આ માંડી તારા  
રોજ ઉડી શામાટે આવે છીનાળ ધરમાં મારા મજ્યો. ૧૦૦
- વેણુ ફણીધર જ્યાં સમંચે કેમ કરી સહેવાચ્છે  
ક્યાં જહિને હવે શું કઈ હું કાળજ માંડે કપાચ્છે મજ્યો. ૧૦૧
- વૃધ્વ સ્વામીને વેચી બંનાવે સાચું જુહું સમજાવી  
કાળમુખી એ યાયજ રજા મુજને નીત મરાંવી મજ્યો. ૧૦૨
- નણુદી મારી છેક નહારી પોતે હતી વ્યભીચારી

- ખેતાના જેવી મુજને કરવા દેતી દુખજી ભારી મળ્યો. ૧૦૩
- મા બાપ કુળને શાંતન લાગે ઉરમાં એમ વીચારી મળ્યો. ૧૦૪
- દ્રેષ્ટ શીયળ મેં સાચવી ગુણ્યું વેડી વિપત સખીમારી મળ્યો. ૧૦૫
- દેટલું કંટ કથી કહું આનન કંટનો છે ન કીતરો મળ્યો. ૧૦૫
- જો ધરતી માતા માગ દેતો થાય હવે છુટકારો મળ્યો. ૧૦૬
- એવે પુરમાં દોગળાઆનો જામ્યો રોગજી ભારી મળ્યો. ૧૦૬
- કાળાધીન ઘઠ નણદી તેમાં કુડ કરમ કરનરી મળ્યો. ૧૦૬
- પાણુ સુખ ક્યાંથી પામું કરમે આવી કંટ લખાવી મળ્યો. ૧૦૭
- વર ને દમ ઉપજ્યો એક માસે ગયા સ્વધામ સીધાવી. મળ્યો. ૧૦૭
- વર વૃદ્ધી મુજને પેરણાવી મા બાપે ભવ બાળ્યો. મળ્યો. ૧૦૮
- ભાય હવે શી રીતે જાસે આ રંગ્યો ગાળ્યો. મળ્યો. ૧૦૮
- એન જેવી તું છે દુખીઆરી તેવી દુખી દેહ મારી. મળ્યો. ૧૦૯
- પુવં પાપ અમાપ કરેલાં આભવ દે દુખ ભારી. મળ્યો. ૧૦૯
- માટે ગર્ભ ગુજરી જે તેનું દે કર્મપંત વીસારી. મળ્યો. ૧૧૦
- સત્ય શીયળને સાચવી સ્નેહે સંધાવર રટ પ્યારી. મળ્યો. ૧૧૦
- આપાઈ-વજાટ પટમાં લખીયા લેખ; થાય ન તે માંડી બીન મેખ. ૧૧૧
- આપણથી શું કરી શકાય, ધાર્યું ધરણીધરનું થાય. ૧૧૧
- લખાવી આવી કરમે કંટ, કહે કેમ તે પામે નાટ. ૧૧૨
- માટે મુકી દહ કર્મપંત, સમર સ્પટિ પતિને ઘઠ શાન્ત. ૧૧૨
- મુખાં એહ માંબાપો થતાં, શું પુવંતાં શનર હતાં. ૧૧૩
- આપણનું ઇચ્છું નવ સાર, ધરી દુખ આપ્તી મોઝાર. ૧૧૩
- દેની મા ને દેના બાપ, એ છે સૌ સ્વારથનાં બાપ. ૧૧૪
- એમ પરપર કંટ કથાય, મુજાવી શાન્ત પમાડી કથ. ૧૧૪

છે ન સાર સસારે કાંય, ઉભય એમ સમગ્ર ઉરમાંય,  
આલુપણ સૌ અગાં કર્યો, શ્વેત વસ્ત્ર નીજ અંગે ધર્યો. ૧૧૫

પ્રતાપ વિદ્યા કેરે જાણ, થયું ઉભયને આતમ જ્ઞાન.  
માળા કર તુલસીની ધરી, લાગી સમર્યા સ્નેહે હરી. ૧૧૬

પત્રીત એ જે જાણા હતી, તો ન આદરી કંઈ કુદૃતી  
પશુ જે હોતજ છુરી જાળ, ખચીત કુળમાં આલુત આળ. ૧૧૭

દેહરા-ઉભય સખી સાધવી હતી, લાગી ગણી ગુણવાન.  
તો શીળવૃત સાચવી રહી આખર તક નીધન. ૧૧૮

ચા.પ.૪-“ કાશી ”નો કાંવે જે તાત “ વીમળશાહ ” વણીક સાક્ષાત  
પાંચ સંસ્થ લીધાતા દામ, તે વપરાયા કેવે ઠામ. ૧૧૯

સુલુગ્ને સૌ તે સ્નેહજ ધરી, કહું આપની આગળ ઉચરી.  
જેઠો વ્યાજ ઉદમ આદરી, ધીરિ દકાની તેરીખ કરી. ૧૨૦

વળી અનેક સદા ર તણા, કાંધા ન રાખી કાંઈ મણા.  
દેવાળું આવ્યું ગઈ ખોટ, લાગી સુતાના ત્રાપની ચોટ. ૧૨૧

દેલુદારે નય દીધું કાંઈ, થયો ભીખારી જોતા માંય.  
અન્ન વસ્ત્રના સાંસા પ્રગ્યા, લીધા દામ નૌ શોધ્યા જગ્યા. ૧૨૨

વળી “સલજ” “કમળા” નો તાત, લીધા હતા જે સસ્ત્રજ આઠ.  
થયું શું તેનું શુંલુગ્ને જાત લાગી અગન સદને સાક્ષાત. ૧૨૩

ધાતુ પત્ર નવ નામે રહ્યું, જળી ભરમ સરવે કંઈ થયું.  
અ.પ ચાંથરે હાલજ થયો, દુખ દેરીયામાં ડુખી ગયો. ૧૨૪

દેહરા-એમ ઉભય દુખીયા થયાં, સુખ ન પામ્યા કાંઈ.  
દુનીયોને મોઢે ચઢ્યા, આદરી કર્મ કસાઈ. ૧૨૫

મનહર છંદ.

દેખો દુનીઆની રીત કેવી દીશે વીપરીત.

રોજે મળી ગય નારી લુવન કુંભારને.  
 ટકા તણી હાંલીને તેર તો દંકારા મારી.  
 તપાસી જુએ છે કન ધરી શબ્દ સારને.  
 અમલ એ કેવી દેખો પુટી જતાં ફેર મળે.  
 છતાં તેની કેવી ધરે દિલ દરકારને.  
 પણ લાવો લેવા કમળ જાળકને જાળવરે.  
 પ્રીતે પરણાવે ધીકક લાવો એ લેનારને.

૧૨૬

દાહરા-લાય ઉઠો લાવમાં એ જાળક અહુ પીગય.  
 જરૂર વીચારી જોડજો વીવાહ વસુવા માંય.  
 જુજ કીમતની હાંલી ખરીદતાં મનમાં.  
 ધરે કાગળ જોડલી તેથી અધીક તે માંય.  
 રૂપ ગુણ વય વીલા અજે વીલોક્ષીને વરનાય.  
 પુત્રીને પરણાવજો સુખી સંસારે થાય.  
 ખરે લાવ એ ખંડમાં એ વીણ અન્ય વૃથાય.  
 માહું માં રતી માનશે કહું છું સત્ય કથાય.

૧૨૭

૧૨૮

૧૨૯

૧૩૦

### પીતા પ્રત્યે પુત્રીના કુખોદગાર

ધીમા ધીમા આલોને મારા મા...જુરે-એ રાગ.  
 લાવો લાવો પીતાજી દયા...યરે (૨)  
 વૃધ વરથી સગાઈ કાં મારી કરે  
 પ્રેમ હોએ ખરો, તો ન પુત્રી ધરે  
 દુખ માં.....યરે- લાવો-ટેક

સાખી-પ્યાર વરસની જાળકી; જોતેર વયનો કંથ  
 શ્વેત ધ્વજા ફરકે શરિ દીશે ન આનન દંત



સ્વાર્થ સાધો તમારો શી મારી ગતી

થશે વાલા પીતાછ વીચારો મતી

દિન પુત્રી મુખે શું ઉચારે અતી

પ્યાર પુરો નથી, હા જાણા.....યરે-સાવો ૧

**સાખી**—બ્યાં દોરે ત્યાં જાય છે; દીકરી ને વળી ગાય

દયા ન તેની દીક્ષ ધરો; એ કેવો અન્યાય

સ્વાર્થ સાધી પીતાછ કાં હોયે હશે

ભુલી પીતા ન પુત્રીના શત્રુ દીશે

પણ ખુરા પાપેથી શું જગી જશે

નાના દુખી થશે તછ ન્યા.....યરે-સાવો ૨

### ગઝલ.

તમદાર હમારી ઇન્દીનો—એ રાગ,

શીદ રીખાયો ખાળા કરો ખાળો લખરે.

હર વિચાર કંઈ લગાર નવ કરો અરે—

શીદ—ટક

સ્વાર્થ નીજ સાધવા અનીતી આદરો.

જર લઈ પ્રીત પુત્રી વર વૃદ્ધન ધરો.

હો પીકડા...ર રે પીકડા...ર કહુ...ર રે હા...ર.

પાપ અમાપ ઉંચરો આપ એથી શું અરે

શીદ. ૧૩૧

વીસોઝી વૃધ વર થતી નીરાશ આપને

કરી વીલાપ દેતી ઘાપ આપ આપને

અરે હા...ય રે પીતા...ય હા...ય ના વેદા...ય

સ્વાર્થ કાજ દુખ જહાજમાં ધરી ખરે

શીદ. ૧૩૨

પ્યાર પીવારી જે અનીતી જર દેડ નહિ

પય તણાજ પય વીણેજ જળના જળ મડી  
તજ કે...ર કરો મે...ર થશે લે...ર રૂડી પે...ર  
જે નવ ખાર દે શીખ સાર ભગીની આપરે.

શીદ ૧૩૩

### આપાઘ

લે જર જે દીકરાનો આપ; થાય પુત્રીનો આપીત આપ  
અનીતીનો જર લેને નંડ મુવે નડમાં નકડી પડે

૧૩૪

### દાહરા

માટે લઘુ ભરથાર કે વૃથ્થ થઈ વીવાહ  
કરશે નવ પ્રીય પુત્રીનો જે શુભ ચીતમાં આવે.  
લાયક વર સુતા સમો લખ્યો ગણ્યો ગુણવાન  
શોધીને દો સ્નેહથી કાઢે કન્યાદાન  
દીકરીઓને દામ લઈ ધરે ન દુખની માંય  
તેથી ગુંથયા અંધ આ ઉપજી ઉર ધમ્મય

૧૩૫

૧૩૬

૧૩૭

### ભુજંગીવૃત.

મતી અરપ મારી કુપા થઈ મુશરી  
સુધારો થયા ઉર ઉચ્ચીત ધારી  
લખ્યો આ લઘુ અંધ મેં હિતકારી  
ગુણી ભાઈ ને જેન લેશો સ્વીકારી

૧૩૮

દાહરા-જેતાં આ લઘુ અંધમાં જે કંઈ દોષ જણાય  
તો ગુણી બંધુ જેન સૌ કરશે મને ક્ષમાય.

૧૩૯

### પ્રભુ માર્યના.

#### ગઝલ.

પંદી વંદા વિવનાથ-એ રાગ.  
લાય હરી આ હાંદુઓમાં શોય જુદમ થાએ

શોય બુદ્ધમ થાય પૈસે પુત્રીઓ વેચાએ	હાય ટેક.
આર વરસની બાળીકા તેને બોતેર વચનો કંથ	
હાયક ઉમર થાય તે પેલાં પરણ્યો પકડે પંથ	હાય. ૧૪૦
શાસ્ત્રમાં કથું કંઈ ને સમજ્યા મુંઢ કાંઈ.	
પાણી ના પીવાય તો પંછી કયમ લેવાય પાછ.	હાય. ૧૪૧
પેટ ભરીને પુત્રીઓના પૈસા બે લેવાએ.	
તો પંછીથી પુત્રીનું જન્મતાં શું શુંક થાએ.	હાય. ૧૪૨
મડદે મીઠળ બાંધતાં ન મુંઢ કંઈ વીચારે.	
શું નવાઈ બાળકી વળતી વળે વ્યભીચારે.	હાય. ૧૪૩
પુનર્જન્ન કરતાં એમની આખર હુંદાએ.	
આખર રહે બુદ્ધો અતી ગર્ભ ધ્વંસ થાએ.	હાય. ૧૪૪
વાવીને લશાણુ આશ કરતુરીની ધારે.	
મુરખ એથી અન્ય કહો કોણુ પૃથવીમારે.	હાય. ૧૪૫
પીતુ કસાઈના કરે કપાય કનક વેલી.	
ઓ પ્રભુ બચાવ તું થઈ બાપડીનો બેલી.	હાય. ૧૪૬
ઓ પ્રભુ તું ધાય હાય ગાયનીજ વારે.	
તો તો પાપી પુત્રીઓને વેચતાં વીચારે.	હાય. ૧૪૭

### ઠાહરા

પાપી પીતાના હાથથી દિન બાળા દુખી થાય.	
શાય કરો પ્રભુ સત્વરે તો તો દુખ દગાય.	૧૪૮

## “ વિજ્ઞાતી પત્ર, ”

ધીમા ધીમા થાલો મારા પ્રા.....જુરે—એ રામ.

આવો આવો મારા મેંરજાન.....તરે ( ૨ )

આવો, આવો; આવોજી યાર આવો;

ખીજે સીદને સિધાવો, વ્યાજખી છે અમભાવો—આવો.

મનગમતી રસીલી અહિં, બુંદા મળે (૨)

જોઈ ચીતકું ચળે, અનિતી સૌ ટળે.

ઓ સુખ.....તરે—આવો ટેક.

સાખી—ખડીયા પત્થર પાટીને, છત્રી ફેસનદાર;

લાયક લાકડીઓ મળે, નવરંગી નિરંધાર.

નાની મોટી ટુન્કો છે, ચપ્પુને સ્ત્રીલો;

નોટ પેપર પાકીટ તે શાહીને પેન્સીલો.

મનહર કવર ખીલો દિલ જા.....તરે—આવો ૧

સાખી—સુંદર સ્ટેશનરી તણો, મળશે માલ તમામ;

કપડાના બુટ પાલુ મળે; ટકાઉ કંઠું મુકામ;

મળે “ કળીયુગનો કોકો ” જે ચોટે ચડ્યો;

“ ગપગોળો ” તે સાથે આવોને અડ્યો;

“ પરવતે ” ઘડ્યો ગુલુખા.....હરિ—આવો. ૨

સાખી—“ દેસાઈ અધર્સની કુપતી ” નામે છે દુકાન;

કતોપોર કુવા કને, આપું એ એધાલુ.

મોટે “ આતે લગન કે હરમની અગત ”

નુતન પેથી એ વાંચી, વિચારો સજન,

જખીને રિથર મન, પ્રીય પ્રા.....જુરે—આવો. ૩

# અમારે ત્યાં મળતાં પુસ્તકોની યાદી.

**વાર્તાઓ**—અરેબીઅન નાઈટ, ખંભાતના ખુની, હિન્દુ ધર્મના અભિલેખ, અંધ સારંગીવાળો બહાદુર આરવડીઓ, કુમુદા, દુર્પાલેચ રત્ન પ્રભા, વિમળા રમણ તારા, ગુણસંહરી, મનહર મોતી, પંદર ખ પર પાણી, મણી મેના, સુંદર રસીક, અભય, ગમંત ધંડ, કા સંગ્રહ કૌતકમાળાને, બોધવચન, કામીની ચરીત્ર, જોગરાજ કાળી ભાગ પહેલો, બીજો, ખીરખા બાદશા, દિવીપુત્ર કાળીવીરજય ભાગ હંમેશાં, બીજો માન મુસાફરી, માનસીંગ અમેસીંગ કામકળા કામ મેના ગોપટ, પંચકંડ સ્ત્રી ચરીત્રની, નંદનચીસીની, મહાપત્નીશીની, કા બહોતેરીની, ગરીસપુતળીની વાર્તા પૃથુરાજ ચોહાણ, સતીગૌરી, ગદેવ, સંભાળ, નુરજહાં, કશરયા, રજયાએગમ દમયંતી.

**ભજનકિર્તનની**—ભકતમાળ, નરસીંહમેતા, મીરાંબાઈ, બોહાણસીંહસ, ગીરધરકૃત રામાયણ, તુલસીકૃત રામાયણ, કાવ્યદોહન, પંચ તંત્રજ પ્રભાતીઆં, ભજનાવળી, જ્ઞાનઉપદેશ, સુંદર વિદ્યાસ, છોટમકૃત ધીરાનાપદ, દયારામકૃત, આખાહરણ, નળાખ્યાન, મચ્છવેધ, સુરેખા-હરણ, ચલાવા વનવંશર આખ્યાન, અમર ચરીત્ર ભાગ પહેલો તથા બીજો શ્રીમદ્ ભાગવત કૃત્તચરીત્ર, પુરાણોક્ત આમરણીઆ કથા વાર્તાનાં પાનાંઓ મનુસ્મૃતી, ચંડીપાઠ, ભગવત ગીતા, પંચ રત્નગીતા, વિશ્નુ સહસ્ર નામ, નારણ કવચ સત્યનારણ કથા એકાદશી કથા નવગ્રહને પાઠ, મણીરત્નમાળ, યોગવસીકૃત, ભરથરી શતક, શુકનાવળી,

તે સિવાય દરેક નવી સાલની નાની મોટી ડાયરી અઢવીઆ, અ ખા મોટા રોજમેલ ગુજરાતી, મુંબઈ સમાચારના પંચાંગ દરેક જાનન નાટકના ગાયનો, મુસલમાની ક્રિસ્તા ગજલો સ્કુલ ઉપયોગી ગુજરાતી મઝીશ હિન્દુ, સંસ્કૃત ચોપડીઓ તથા તેને લગતા નકશાઓના દોષ્ટ સામાન વિગેરે કિંમત ભાવે મળવાનું હોય.

**પુસ્તકોના દેરાળ અધિકારની કૃપાથી**

કલોચાર દરવાજા નં ૨ ભરૂચ.

